

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ivsti Lipsi[i] Sapientiae Et Litterarvm Antistitis Fama
Postvma**

Lipsius, Justus

Antverpiae, 1629

Cap. VIII. An coactionem in Religione inducat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70662)

subiecit. & ego, verebor, Diuæ nostræ, Dei Matri, imagines arâsque ponere? venerari? non si te tuosque omnes rediuiuos patiar Achitofelos:

*Quales nec statuas imaginesque,
Aere aut marmoribus, coloribusque,
Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt:
Quantas nec Polycletus ipse finxit,
Nec fit Phidiaco figura celo,*

tantas maiorésque etiam dabo; si non ære, aut perituro marmore, calamo hoc, & LIPSIANO (abi inuidia) calamo æternum cum bono Deo perennaturo. Sed neque res mihi magna vlla, sine hoc fidere, Dei matre: addo, nec Christianorum vlli. Vt enim Architectis opus nullum rectè proferit sine libellâ ac lineâ: non item mortalibus nobis, sine normâ hac directrice.

CAP. VIII.

An coactionem in Religione inducat.

REDANIUS. Libertatem apud nos (nec aliud in ore tuo) eoque nomine Ordines huius assertores probare & laudare tibi solenne. homines nos esse, ratione non ferro duccendos; liberos nos, ac proinde liberam Religionem, liberum de Deo sensum. nunc ad vnam aliquam arbitraris cogendos. hanc mentem si repressisses, veniâ dignus eras; nunc cum ad eandem, tamquam face, Principes accendas, quis perferat nisi seruus natus?

LIPSIUS. Hic vnguis in tuo vlcere. Quid inclamas?

*Da spatium tenuemque moram, malè cuncta ministrat
Impetus.*

tecum habita. te, teipsum in concilium aduoca, dannabis hunc damnatitium tuum æstum. Et quod tibi tuisque assidue in ore, Augustinus refellit: *Frustrâ dicis, Relinquar libero arbitrio. cur enim non in homicidijs, & stupris, & quibuscumque alijs faci-*

Contra
Crescent.
cap. 51.

facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum esse proclamamus? quæ tamen omnia iustis legibus comprimi, vtilissimum est. Dedit quidem Deus homini liberam voluntatem: sed nec bonam infructuosam, nec malam voluit esse impunitam. Quid si exempla etiam huius coactionis? Non Deus ipse Iudæos coëgit sacra & cærimonias suas agnoscere? non igne, serpente, ferro reluctantes coërcuit? & quisquam hîc mihi Deum damnabit? mulcentem volet, non minitantem, non cogentem? Quid? vos ipsi quoties hostes iudicastis, qui sacra vestra aut non susceperunt, aut alia delegerunt? quoties capite constantiam luerunt, qui maiorum placitis fortiùs institissent? Notum illud apud vos, *Libertas*. at quis vestrùm eam consecutus, Catholicis, id est nobis, verè Christianis, verè Romanis, verè Apostolicis, libertatem aut permisit, aut cùm posset non ademit? aut demum leui verborum compulsionem contentus, intra minas se tenuit? Quoties ignes sensit, & Decianis sæuiores flagra? Dionysianis truculentiores gemitus? Neronianis immaniores proscriptiones? Leuiânæ hæc à Libertate mala? Verùm tu hæc ne attingis quidem: & si quando à nobis auditis, nugas & nebulas verborum offunditis, & dimissâ vbiq; accusatione nostrâ, bellorum ciuilium fortunam opponitis. Et ego nolo nunc hæc tristitia; audiamus de re ipsâ Ambrosium: *De negotijs ciuilibus si quid statuitur, nemo putat esse violandum; & præceptum de Religione calcabitur?* Quid, quòd pœna in ciuiliu denuntiationum transgressores: & nulla erit in Fidei imperia temerantes? maximè cùm nulla res æquè ciuilem ac politicum statum immutet, ac Religionis innouatio: neque ab aliâ re maius periculum imperijs ac sceptris, quàm ab innouatâ religione: magis etiam ab effusâ quiduis credendi & docendi libertate. Hinc apud omnes gentes coërciti ac puniti religionis nouatores. Nihil hîc de Atheniensibus, Romanis, reliquis, dico: Iudæi, qui proximi ad sacra nostra, quàm hîc duri? nec cohabitationem admittunt cuiusquam à patriâ religione dissidentis. Quid in Ecclesiâ Christianâ veteri? Licentia effusa numquam fuit, postquam illa Principes habuit Christianos; imò correctio semper in nouatores

Anno
1532.Anno
1535.Anno
1534.Anno
1544.Anno
1535.* Illud ve-
rò est om-
nis culmen
insania.

fuit, aliàs alia, pro tempore scilicet astricta magis aut remis-
sa, proque inuouatione lenis aut seuera. Exempla dabo. no-
ta vetera: & recentia tangunt propiùs; nec vlla magis, quàm
quæ domi nostræ nata. Quare cum nulli vobis propinquo-
res sint, quàm maiores vestri vobis, vos vobis dabo. Ioannes
Matthiæ Harlemensis, nouus orbi Enoch, quantas Amstero-
dami turbas dedit? Haud dissimiles Ioannes van Gheel in eâ-
dem ciuitate: arcem in eâ, & regni sui sedem habiturus, ni
fortiter obuiam itum esset: & stetit hic religionis prætextus
ciuibus magno sanguine. Iam Ioannes Leidenfis factor, quàm
scelestè VWestphalis imposuit, cum se Israël's iactaret Re-
gem, veteribus promissum, vt eriperet suos è diutinâ seruitu-
te? at nisi potenti exercitu Imperij Principes, Monasterium
nouij Imperij sedem obsedissent, recepissent, ipsumque & asse-
clâs dignis supplicijs affecissent, magnas Europâ totâ flam-
mas sparsisset, non vno sæculo delendas. Et Dauid Georgius
Delfensis, officio vitrarius, vibex & macula suæ gentis, qui se
Spiritus sanctum cælo missum, & à Filio antè promissum
proclamabat, non res semel mouit tam fatuo commento?
Nec dissimilis fraudis impostor alius Hermannus futor, qui
se apud Frisios cælestem Patrem palàm assereret, & Cornelius
Int-kerckhof, qui se tanti patris cælo natum filium impuden-
tiùs an stolidiùs iactaret, non Rempublicam mouissent, ni
occursum tempori foret? Quid Theodorus factor? ausus est,
inauditâ sæculis impudentiâ, se, socios, mulieresque comites,
palàm ostentare nudos, quòd veritatem negaret tegendam;
nudam illam esse, aspernari abscondi. nec defuissent qui cre-
derent, nisi Magistratus prudentiâ extinctus hic minita-
bundus ignis fuisset. Hæc stolidi hoc æuo. * Τὸ γ' ἐστὶν ὑπερ-
βολὴ μανίας. ô noctes prudentiores hoc monstro! erubescant
vel emortuæ lucernæ ad tam fœdam caninam proluuiem
Henrici Nicolai. non suffunditur homo, non nupta, non vir-
go, ad alienos amplexus: nihil hîc intactum, nil sanctum,
non thorus, non sanguis, non pater, mater, soror; prout fors
dederit, & impudentes tenebræ. Plura vetat pudor. & hic ta-
men quàm non semel vniuersam propè Reipublicæ ancho-
ram mouit, ni occursum impudentissimæ libidini foret? At-
que

que hi omnes, sub purioris Euangelij, & à fæce sua secreti, nomine. ita plerumque sub honesto hoc velamine, latent spurcitæ, impietatis, scelerumque ingentia maria: regiturque hoc quasi mantello improbitas omnis. retege: nec iam de religione bella vlla. & Paullus Aemilius in Phil. 11. pro me retegit. *Nihil in sacris bellis perinde obfuit, atque mos iam exortus, ut honestâ præscriptione suas quisque respiciat res. In ore omnium sanctum piûmque versetur: consilio, conatu, animo, secûs afficiantur. Si de Religione tantum agatur, si obliuio noxæ sanciat, si sanatis mentibus fortunis hominum abstineatur, omnes idem sentiant.* Credas vatem fuisse, & scripsisse in hoc æuûm: debebatur nimirum hæc pestis ætati nostræ, vt tot portentorum mater, ignara antè monstrorum, fieret Battauia, armaretque in sua viscera filios: & armorum honestæ aquilæ, Euangelium; & lapsæ iam ac cum ætate senescentis, aut emortuæ fidei, iuuenatio. O quando ferenior nos cælo aura respiciet, & difflabit, quibuscum luctamur, fluctus! neque enim tam acria, tam diuturna bella pugnata legimus pro Religione. Iuuenalis pro monstro habuit, duo oppida in Aegypto concurrisse inter se ob hanc causam, & id dignum Satyrâ censuit: quid nunc scriberet vbi Europa pænè totâ?

— Pariter stabulare bimembres

Centauros, vnaque ferunt Cyclopes in Ætnâ

Compositos; sunt & rabidis iura insita monstis

Fusque suum.

& nos, infelix Belgium, vnius Religionis obtentu, tamquam militari exciti tesserâ, euolamus auidi in amica olim viscera, in focium sanguinem, in vnius vteri nexum, orbi fabula & lusus. O mea Battauia, vbi candor, morumque simplex suauitas? Decurrimus ad arma; &, audeo dicere, armorum causas nescimus. Obtenditur *Libertas & Religio*. Nomina sunt & sparsæ in medium nuces, irritamenta puerilium defensionum. Et quis, amabo te, vos impulit ad innouandam Religionem? nescis à nullâ re maius periculum imperijs & sceptris? Exempla domestica dedi: at tu, vt video, externa expectas. Dabo. Aegyptius, sub Claudio, non triginta hominum millia sibi adiunxerat, Ierosolymam regiam habi-

Anno
1525.

turus, ni à Floro Præsìde fortiter obuiam itum esset? Haud dissimile Marici illius factum sub Vitellio in Galliâ; Emmanuelis Abrahami dicti in Africâ, quo etiam Marocensium Regem regno & vitâ spoliauit. Apud Turcas, nonne aliquoties res motæ hoc prætextu? Schacoculis & Calender Zebelis, pluresque in illo imperio, non sat magna innouatæ Religionis documenta? Quid Germania nostra? Zuinglio ductore, quot suorum funera vidit religionis obtentu? centum milia si dixero, nihil dixero: ita passim defæuijt hæc pestis. Quot Sueuia, & circumiacentes prouinciæ, Thomâ Muncero duce? Iam Misnia, Morauia, Lusatia, Austria, Silesia, Hungaria, Polonia, Suecia, Dania, Bohemiæ ante omnia regnum, Zifkâ & Procopijs ductoribus (quasi deesset cælum quo rigaretur, quo tamquam vbere lactaretur) quàm triste ostentauit solum sanguine suorum fecundatum, vnus religionis prætextu? Cùm sæuissent Orebitæ, Thaboritæ, Orphani; cùm tot sexus omnis myriades terram propè integerent, & sanguinum quædam maria protruderent; non fatis hæc ad omnem posteritatem erudiendam, & nouitatis auctores acrioribus etiam pœnis coërcendos? Ut iure hîc concludam Liuiano dicto: *Nihil in speciem fallacius, quàm praua religio, vbi deorum numen prætenditur sceleribus.*

De Libertate; quid dicam? Qualis illa, quæ momento omni pendet ab armatâ militis dexterâ? adsit modò dux, non deerunt qui sequentur. Vnus aliquis candelam præferat, aderunt extemplò faces & ignes, quibus Respublica, palea & aridum seditionum lignum, ardeat vniuersa. Quæ ergo libertas, in alienâ manu, militis manu, & externi militis manu; quem nec sanguis patrius, nec patria pietas, reuocet ab excidio?

Sed iam tibi, ô æterna Sapiëntia, *letus, lubens, laudes ago, gratias gratiasque habeo*, quòd duce te euasi ex illis salebris, & loca deueni, per quæ facilius mihi tutiorque ad te cursus. Hîc viuo, Deo, patriæ, amicis, mihi; apud veteres Grudios, veteres amicos, ac propè ciues. In hoc scientiarum nemore, mecum & cum Musis in gratiam redij: & eminus specto nubes iam iam ruituras. Auerte, qui potes, Deus.

Verùm

Verùm ad calumniam. Ego in Religione libertatem aut illius assertores probare solitus? quousque odia? cuius hæc verba, VRE, SECA? potui fortiùs? ego religionum pro cuiusque arbitrio delectum? in re medicâ, & politicâ gubernatione non interitus ab hoc libero arbitratu & delectu? & in Religione salus stabit cum hac arbitrariâ prodigiosâ sequelâ? aut tantarum religionum inuicem pugnantium auctor Deus vnus? aut ad vnum mutuò se interimentia placita?

CAP. IX.

An Vstionis & Sectionis auctor.

REDANIVS. Homo mitis, qui lenitatem passim profiteris, ac ipso vultu Stoïcã quamdam lentitudinem, vstiones nobis ac sectiones inclamas, Iberici consilij tesseram.

LIPSIVS. * Πρὶν ἐσφάλας, δέρεσ. Legisti mea? si non, nã tu insigniter impudens es, qui non lecta carpis: si legisti, malitia tua immanis est, appingere quæ nec cogitata sunt. & tamen hîc, si vsipiam, triumphas, & inueheris albis equis. Ego quid? teneor, nec orci me galea teget. nimirum: *In Religionis negotio, in quo libertas cuique ex voto, ille semper clemens, & modestus, cultros & ignes admouet.* Quid dicam? aut quæ verborum moderatio effrenes tuos impetus cohibeat? Vt calx aquâ accenditur, ita tu efferaris temperanti omnî sermone; neque tamen silentio hîc tueri me debeo. Quid? ego tibi sum ille Cyclops, Phalaris, cui ludo & ioco sanguis humanus? tu homo in hac luce temporum, audes hæc sic palàm mentiri? quasi nemo esset, qui mea legisset, aut legeret. Admoue cucurbitas, aut peristi: neque enim tibi hîc sinciput lanum est. intereà hæc à me habe: Quicumque sedatè mea legerit, nec sæuitiam nec lenitudinem increpabit: & fatebitur viam præscriptam, quam bono generis humani iniuerint hodie qui regnant. Fatebor

* Priusquã
occideris,
excorias.

Kk 3 tamen,